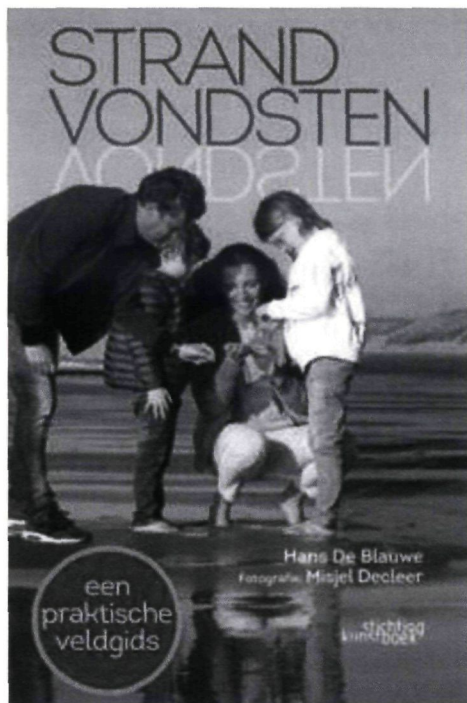

Boekbespreking 'Hans De Blauwe, 2017. Strandvondsten. Een praktische veldgids. Fotografie Misjel Decleer. Stichting Kunstboek, Oostkamp, 336 p.

Van de hand van één van onze actiefste leden is een nieuwe strandgids verschenen. In samenwerking met natuurfotograaf Misjel Decleer heeft Hans De Blauwe een origineel werk afgeleverd. Hoewel de achterflap stelt dat het boek de zandige kusten van de Somme in Noord-Frankrijk tot de Waddeneilanden in het noorden van Nederland als geografisch doelgebied heeft, is het toch duidelijk geënt op het Belgische strand, zoals de achtergrond op bepaalde foto's ook illustreert (Zeebrugge,). Er zijn in dit gebied van zo'n 500 km wel degelijk verschillen tussen het zuiden van de centrale Noordzee (de Waddeneilanden) en de Boulonnais in het Kanaal.

De voorflap bevat ook meteen een handige samenvatting van de inhoudstafel. Een algemeen inleidend hoofdstuk handelt over het strand als.

werkterrein en wat strandwerk in de betekenis van de Strandwerkgroep zo algemeen inhoudt als je je vondsten enige toegevoegde waarde wilt geven

Daarna komen diverse groepen aan bod, de klassieke biologische vondsten op een strand: schelpen (inclusief een aantal courante fossiele soorten en enkele landslakken die wel eens van de duinen naar beneden tuimelen), sponzen, zakpijpen en lancetvisjes, hydroïden en mosdiertjes, kwallen, zeeanemonen, wormen, inktvissen, zeepokken, kreeftachtigen, stekelhuidigen, vissen, vogels, zeezoogdieren en wieren en planten. Daarnaast is er ook aandacht, in aparte rubrieken, voor eieren, van eikapsels van haaien en roggen tot de groene snottebellen van wormen, voor strandinsecten, voor enige eencelligen die zich met opvallende effecten manifesteren (schuimvorming, het lichten van de zee...), voor natuurlijke niet-biologische producten zoals turf, stenen en drijfzaden, voor recente en fossiele botten en tanden (elementen van visskeletten, haaien- en roggentanden, uitgestorven landzoogdieren van het zuidelijk Noordzebekken...). Het allerorigineelste aspect schuilt in de staart. Onder de kop 'Zwerfvuul' worden een aantal courante

voorbeelden van aangespoeld kunststofafval, afkomstig van menselijke activiteiten aan de kust en op zee gepresenteerd: van professionele visserij, schelpdierenkweek, hengelsportartikelen, snoepschelpen, verlies van transport overzee, van 'zeemeerminnentranen' (de plastic pellets die soms massaal aanspoelen) tot badeendjes (een in de literatuur gekend geval van een containerverlies in 1992, een leuk verhaal, echter zonder bewezen vondsten in het gebied van het boek). Kortom, volgens de achterkast kunt u met dit boek ruim 400 strandvondsten op naam brengen of begrijpen.

Voor dit project heeft Hans logistieke steun gevraagd en gekregen van het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ). Het boek is door de handen gegaan van twee eindredacteuren, één van het VLIZ, één van de uitgeverij. Met deze dubbele begeleiding zijn de verwachtingen hooggespannen. Toch struikel ik af en toe juist over aspecten van lay-out en eindredactie.

Het begint, helaas, al met de voorkaft. De keuze voor een foto van een gelukkig gezinnetje op het strand is van die aard dat ik er in een boekhandel rakelings langs zou lopen, terwijl het boek beter verdient. Het hoort wel degelijk thuis in de rubriek 'natuurboeken', nu lijkt het eerder uit de rubriek 'kinderboeken' ontsnapt (hoewel, "knutselmateriaal" p.227). Er zijn verspreid in het boek nog dergelijke, niet ter zake doende foto's opgenomen.

Op p.15 wordt er over zand gepraat, maar geen woord over slib, dat tussen de ribbels op het strand neerslaat of tussen uw tenen krult bij laagwater.

Op p.17 gaat het in een stukje over het getij alleen over de Belgische manier van hoogtemeting, gebaseerd op TAW (Tweede Algemene Waterpassing). Gezien de geografische ambitie van het boek zou hier toch ook het Nederlandse Normaal Amsterdams Peil (NAP) mogen vermeld worden, dat 2,33 meter hoger ligt dan TAW. Hoogtemetingen in Frankrijk zijn dan weer gebaseerd op een lokale IGN standaard (Institut Géographique National). Bovendien heeft men een tijdje geleden (2008) afgesproken om als vergelijkingsvlak het Lowest Astronomical Tide (LAT) te gebruiken in de gehele Noordzee. Die ligt een variabele lengte onder TAW, afhankelijk van de plaats.

Het blijft een lastige kruistocht, de uitroeiing van de term 'golfbreker' (p.227), gebruikt voor wat eigenlijk een strandhoofd is. Nochtans weet de auteur waar de klepel hangt, getuigen bijv. p.19 en 247.

Wordt, zoals op de foto erboven op p.35 geïllustreerd, niet bedoeld 'blauwe' of grijsbruine Pleistocene fossielen? Oude slakkenhuisjes van de Grote tepelhoren worden niet 'zomaar' blauwgrijs (p.40), wel omdat ze in een gereduceerde (zuurstofarme) bodem begraven hebben gelegen. Waarom een soort als de Gemarmerde streepschelp (p.61) die alleen maar in manteldieren of op drijvende voorwerpen voorkomt, niet met een foto in situ illustreren, i.p.v. het schelpje op het zand te leggen? Zo is er wel meer detailkritiek mogelijk, soms op krom taalgebruik (p.173 'meer noordelijker')

De afgedrukte foto's missen soms wat scherpte of contrast. Zo zijn spierindrucksels en mantelbocht, determinatiekenmerken van de stevige strandschelp (p.78) moeilijk te zien. Hier had een zwart hulplijntje, zoals bij de zwaardscheden op p.91, soelaas kunnen brengen.

Bij de mosdiertjes (p.107 en 115) wordt zowel bij "breedbladig mosdiertje" als bij "harig mosdiertje" en "ledermosdiertje" verdedigd waarom de ingeburgerde namen 'bladachtig hoornwier', 'harige vliescelpoliep' en 'fijne vliescelpoliep' vervangen werden, namelijk omdat het resp. niet om een wier en een poliep gaat. Jammer dat dat zo moet gebeuren en getuigend van taalkundig onbegrip. Uiteraard is een walvis geen vis en een scholekster geen ekster. Had men die dan maar walzoogdier en scholvogel of scholsteltloper moeten noemen? Dergelijke politieke correctheid leidt tot verlies aan taalkundige (bio)diversiteit en historiciteit. Hoornwier is geen wier omdat het 'hoornwier' is en een klassieke term voor diverse soorten mosdiertjes is 'celpoliep', als het ware versteende uitdrukkingen. Het gaat dus helemaal niet om vliescel-poliep, maar om vlies-celpoliep.

Zeepluim (p.118) wordt ook wel op Vezelwier gevonden, maar toch vooral op Hauwwier, zoals ook de foto toont.

Bij de grote eendenmossel (p.166) moet misschien ook melding gemaakt worden van de erg gelijkende *Lepas hilli*.

De krabben zijn naar mijn gevoel een beetje teveel 'ingedeeld': zwemkrabben, bijzondere krabben, uitheemse krabben (met het extreem zeldzame columbuskrabbetje), overige schaaldieren en zeespinnen (waarin dan - eindelijk - de algemene strandkrab opduikt).

Naast de foto van een gekookte garnaal (p.186) zou ook een foto van een gekookte steurgarnaal mooi zijn geweest: geen groter kleurcontrast denkbaar.

Het bijschrift bij de foto op p.199 onderaan over Griet en Tarbot komt twee keer voor.

Een selectie maken van op te nemen organismen/soorten is altijd een wikken en wegen. Bij de vogels (p.231) zou ik toch wat andere keuzes gemaakt hebben. Aan de levende kant mis ik minstens de rotgans, de kanoetstrandloper, de tureluur en de kuifleeuwerik. De zwarte kraai is inderdaad een algemene verschijning, maar als je de kauw opneemt, waarom dan ook niet de ekster? Ik ken de allerlaatste statistieken van de tellingen van gestrande dode vogels niet, maar aan de kant van de kadavers mis ik dan weer de spreeuw, de reisduif, de koperwiek, ... allemaal talrijker dan bijv. de grote zee-eend. De lijst van potentiële dode vogelsoorten is oneindig lang. Persoonlijk heb ik al vaker de (ontbrekende) waterral gevonden dan de houtsnip (p.236). Verdient ook de kleine alk, soms invasiegewijs talrijker, geen vermelding?

Bij de wieren zou herbariummateriaal van Belgische origine meer aangewezen zijn (p.262, 264).

Vermelding van beter bekende (oude) synoniemen) bij recent veranderde wetenschappelijke namen zou voor een bredere leesbaarheid zorgen. Bent u bijv. vertrouwd met *Tectura (Acmaea)*, *Tritia (Hinia, Nassarius)*, *Talochlamys pusio (Chlamys distorta)*, *Venerupis corrugata (pullastra, senegalensis)*, *Macomangulus (Tellina)*, *Limecola (Macoma)*, *Austrominius (Elminius)*?

Tot slot nog een bedenking over het strand in het algemeen. Jammer dat het boek op p.24 meent de strandsuppleties te moeten verdedigen. Dat is een controversieel punt: het (hoog)strand wordt hier levend begraven onder een opgespoten terrein. Dat het om een los substraat gaat, maakt een opspuiting niet minder een 'urbanistische' ingreep, die de ontwikkeling van een natuurlijke gradiënt tussen zee en land, met een natuurlijk, door eeuwen zeestromingen en wind geselecteerd, exclusief zand verstoort. Er zijn andere manieren om met de zeespiegelrijzing om te gaan, van minder ingrijpende aard. Alleen creëren deze niet het 'perpetuum mobile' van contracten voor onze baggeraars. Want elke storm neemt van dat kunstmatige surplus weer zand mee, met bijv. een paniekerige burgemeester van Bredene als gevolg die het op tv heeft over gevaarlijke klifvorming. Hij bedoelt een steilrandje in het opgespoten zand van 1,5 m; authentieke kustbewoners weten al hun gehele leven wat 'living dangerously' is, maar zijn tot nu toe de dans ontsprongen (misschien omdat er geen 'cliff hanger' is?). Van de 300 miljoen € van minister Crevits naar de al minstens 17 miljoen € dringende 'herstelmaatregelen' (lees: nieuwe opspuitingen) voor de storm van afgelopen januari (en dan zwijg ik nog over tussentijdse maatregelen elders). [Ja, beste meelezende noorderburen, dit is België: besparen op onderwijs, zorgsector, natuur en cultuur, maar wel verloren geld in zee gooien. Waartoe een boekbespreking allemaal niet leidt, maar de passage vraagt erom.]

Een breder gedragen consultatieronde had een aantal van de hoger vermelde punten kunnen vermijden. Nu zou u kunnen concluderen dat het helemaal geen goed boek is. Het tegendeel is echter waar, het is ontegensprekelijk een must voor uw bibliotheek, onmisbaar door o.a. de vele nieuwe informatie over soms minder in de literatuur opduikende organismen die toch niet zeldzaam zijn. Proficiat, Hans, en dank.

Guido Rappé